

PRILOZI ZA ZAŠTITU HRVATSKIH NACIONALNIH INTERESA PRILIKOM PREGOVORA REPUBLIKE HRVATSKE S BOSNOM I HERCEGOVINOM, CRNOM GOROM I SRBIJOM U POGLEDU NJIHOVA ULASKA U EUROPSKU UNIJU

BOSNA I HERCEGOVINA

- Razgraničenje u Malostonskom zaljevu (otočići Veli i Mali školj te Ponta Klek); saniranje odlagališta otpada u području Neuma, potreba osuvremenjivanja kanalizacijske infrastrukture (zaštita akvatorija Malostonskog zaljeva); potreba osiguranja čišćenja kanalizacijske vode prije njezina izlivanja u Mljetski kanal, trajni monitoring ispusta; zaštita voda rijeke Neretve – onemogućiti dotok plastike i drugog materijala u Malostonski zaljev, osigurati optimalan protok voda Neretve i nakon realizacije projekta *Gornji horizonti*; neodrživost sadašnjeg stanja rasutog tereta u luci Ploče – fine čestice ugljene prašine ugrožavaju faunu u Malostonskom zaljevu.
- Aktualizirati potrebu poštivanja preuzetih obveza iz potpisanih sporazuma i dogovora – zaštita prava Hrvata; stvarno, a ne samo deklarativno pravo na neometan povratak i slobodno raspolaganje svojom imovinom svih koji su za rata na području bivše Jugoslavije morali napustiti svoje domove; pitanje granica – razlika između deklarativnoga i stvarnoga ispunjavanja obveza; pitanje konstitutivnosti hrvatskoga naroda.
- Razriješiti najveći izazov u BiH s kojim su Hrvati trenutno suočeni kroz dvije nepomirljive politike, srpsku secesionističku i bošnjačku unitarističku. Iako su Hrvati malobrojniji u višenacionalnoj zajednici, ne znači da imaju i manje prava. Referendumom iz 1992. opredijelili su se za BiH ravnopravnih konstitutivnih naroda. BiH treba pod svaku cijenu odustati od nasilnog utjerivanja Hrvata u zajednicu koja gazi njihova elementarna ljudska i kolektivna prava. Treba im osigurati suvremene mehanizme zaštite vitalnih interesa, a pod svaku cijenu izbor hrvatskog člana Predsjedništva BiH i izbor članova u Predstavnički dom i Dom naroda, kako Parlamentarne skupštine BiH, tako i Parlamenta Federacije BiH. Bez toga, kao podanike ih se prisiljava da napuštaju vjekovna obitavališta na povijesnom hrvatskom etničkom prostoru.
- Priznati pravu, osloboditeljsku ulogu Hrvatskoj i Hrvatima u uspostavi i obrani države od srpske agresije te prestati lažno optuživati Hrvate pred sudovima; osigurati

ravnopravnost hrvatskog naroda, tj. treći entitet i sva prava koja iz toga proizlaze; odmah osigurati ravnopravnost hrvatskog jezika i slobodu djelovanja hrvatskih medija i kulturnih institucija.

- Osigurati zaštitu Jadranskog mora i obalnog područja; Koridor Vc: Ploče – Mostar – Sarajevo – Osijek – hrvatsko-mađarska granica (koridorska ekstenzija Jadran – Podunavlje) i Jadransko-jonski prometni pravac; energetika, klimatske promjene i zaštita okoliša te provedba mjera za ublažavanje klimatskih promjena i mjera u području okoliša i održivog razvoja.
- Upozoriti na gledišta iz Glasgowa u vezi s istraživanjem i proizvodnjom ugljikovodika, posebno na područjima Livanjske i Neretvanske doline, koje su izgledni lokaliteti u tom pogledu, a u njima žive pretežno Hrvati; problem zagađenja okoliša zbog korištenja ugljena u brojnim termoelektranama, posebno TE Tuzla, TE Kakanj, TE Gacko i TE Ugljevik (ukupna snaga 1.752 MW i godišnja ukupna potrošnja ugljena oko 5×10^6 tona).
- Smanjiti negativno djelovanje hidroelektrana ukupne snage oko 260 MW na zaštitu okoliša – HE Foča, HE Buk Bijela, HE Vikoč, HE Paunci, HE Sutjeska, HE Mrsovo, HE na Drini (u izgradnji), što dovodi u pitanje zaštitu sliva HE Dubrovnik, sliva Neretve i HE Čapljina na Neretvi.

CRNA GORA

- Tražiti zagarantirane mandate Hrvatima u Skupštini Crne Gore; potpora prijedlogu zajedničke nominacije Bokeljske mornarice kao nematerijalnoga kulturnog dobra Crne Gore i hrvatskoga naroda upućenom UNESCO-u; podržati Zaključke sa znanstvenog skupa *Identitet Hrvata Boke kotorske* koji je u svibnju 2021. održan u Zagrebu.
- Konačno odrediti kopnenu granicu (otočić Lastavica s tvrđavom Mamula, a osobito razgraničenja na moru prema Konvenciji Ujedinjenih naroda o pravu mora i nakon proglašenja isključivoga gospodarskog pojasa Republike Hrvatske; Crna Gora mora potpuno i odgovorno gospodariti plastikom i drugim otpadom kako bi se znatno smanjila količina tog otpada koji dopluta do južnih hrvatskih otoka; suzdržavanje Crne Gore u istraživanju i eventualnoj eksploataciji ugljikovodika u dubljem dijelu Južnojadranske kotline.

- Aktualizirati potrebu poštivanja preuzetih obveza iz potpisanih sporazuma i dogovora – zaštita prava hrvatske manjine; stvarno, a ne samo deklarativno pravo na neometan povratak i slobodno raspolaganje svojom imovinom svih koji su za rata na području bivše Jugoslavije morali napustiti svoje domove; pitanje granica – razlika između deklarativnoga i stvarnoga ispunjavanja obveza.
- Platiti štetu počinjenu u agresiji na Hrvatsku, posebno na kulturnoj baštini, i vratiti odneseno kulturno blago, zatražiti oprost od Hrvatske za počinjena zla, prestati s prisvajanjem hrvatske kulturne baštine, posebno književne; osigurati reciprocitet Hrvatima, tj. slobodno političko i kulturno organiziranje i djelovanje na razini istovrijednoj onoj koju Republika Hrvatska osigurava svojim manjinama.
- U Jadranskom bi moru trebalo naći zajednički obostrano prihvatljiv model ekološkog istraživanja podmorja u suglasju sa stavovima iz Glasgowa te obostrano prihvatljiv nastavak eventualne sigurne proizvodnje – određena iskustva u suradnji u prošlosti te utjecaj Republike Hrvatske mogu biti od velikog značenja; obratiti pozornost na zagađenje Jadranskog mora raznim otpadom, plastikom, otvorenom kanalizacijom i dr., s obzirom na to da se sve te nečistoće morskim strujama šire od juga prema sjeveru i dolaze u naš dio Jadrana; smanjiti negativan utjecaj na okoliš TE Pljevlja snage 210 MW.

SRBIJA

- Prestati s poticanjem neprijateljstva prema Hrvatskoj i progonom hrvatskih državljana uz odricanje od velikosrpske propagande (pitanje Bunjevaca, jezika, jasenovački mit, odnos prema bl. Alojziju Stepincu i dr.).
- Razgraničenje na Dunavu – u procesu mirne reintegracije pogrešno je određena granica između Republike Hrvatske i Republike Srbije koja je uvijek bila definirana i određena sredinom prirodnog toka Dunava od njegova ulaska u Hrvatsku na granici s Republikom Mađarskom do njegova izlaska iz Hrvatske na granici sa Srbijom; aktualiziranje neodgodivog povratka hrvatskoga katastarskog teritorija te Šarengradske ade pod suverenitet hrvatske države (na području Šarengradske ade nalaze se izuzetno vrijedni i rijetki agroekosustavi i ekosustavi močvarnih područja s iznimnom biološkom raznolikosti, a u poljoprivredi se primjenjuje u Europi jedinstven sustav uzgoja stoke bez gospodara koja živi u Šarengradu).

- Aktualiziranje potrebe poštivanja preuzetih obveza iz potpisanih sporazuma i dogovora – zaštita recipročnih prava hrvatske manjine, osigurati Hrvatima slobodno političko i kulturno organiziranje i djelovanje na razini istovrijednoj onoj koju Republika Hrvatska osigurava srpskoj manjini s paritetom u financiranju djelovanja.
- Stvarno, a ne samo deklarativno pravo na neometan povratak i slobodno raspolaganje svojom imovinom svih koji su za rata na području bivše Jugoslavije morali napustiti svoje domove; pitanje granica – razlika između deklarativnoga i stvarnoga ispunjavanja obveza.
- Potreba definiranja položaja Srpske pravoslavne crkve u Republici Hrvatskoj: pravoslavne su crkve državne crkve, pa položaj Srpske pravoslavne crkve ne može biti jednak u Srbiji i Hrvatskoj, u kojoj ta crkva treba imati punu slobodu u javnom vjerskom djelovanju brinući se za vjerski život manjine, ali recipročno na razini koliko je to omogućeno hrvatskoj manjini na području Srbije. U Hrvatskoj se mora izbjegavati djelovanje Srpske pravoslavne crkve koje se može okarakterizirati političkim djelovanjem.
- Inzistirati na dostavi podataka iz odnesenih arhiva nakon Drugoga svjetskog rata (vratiti arhiv Nezavisne Države Hrvatske, arhiv JNA o križnim putovima i logorima, o hrvatskom proljeću itd.) i sve što je relevantno za povijest Hrvata na hrvatskom etničkom prostoru i šire.
- Vratiti dokumentaciju odnesenu iz Vukovarske bolnice.
- Otkriti sva mjesta pogubljenja Hrvata za vrijeme agresije na Hrvatsku te imena ubijenih, uz omogućavanje njihova dostojnog ukopa.
- Inzistirati na dostavi podataka o svim zatočenim i nestalim hrvatskim vojnicima i civilima, zatočenicima srpskih logora, uz odgovarajuće dozvole simboličnog obilježavanja mjesta takvih stradanja diljem Srbije.
- Priznati hrvatski etnički integritet Bunjevcima u skladu s Izjavom Odbora za normu hrvatskoga standardnog jezika HAZU o tzv. „bunjevačkom jeziku“ od 8. ožujka 2021. Tražiti odricanje od proglašenja bunjevačkog govora Hrvata službenim u Subotici jer bi se to moglo shvatiti kao dio političkog plana identitetskoga rastakanja hrvatske bunjevačke zajednice u Vojvodini, dakle kao potiranje hrvatskoga nacionalnog identiteta Bunjevaca.
- Na svim razinama Srbije javno i nedvosmisleno priznanje hrvatskoga jezika kao posebnog i neovisnog standardnog jezika, jednog od službenih jezika Europske unije

u skladu s Izjavom Odbora za normu hrvatskoga standardnog jezika HAZU od 11. listopada 2021. To se posebno odnosi na obrazovni sustav u Srbiji gdje se hrvatski jezik lažno prikazuje kao srpski jezik koji se samo naziva hrvatskim imenom.

- Odricanje od svojatanja i prisvajanja povijesnih dosega kulture s hrvatskih prostora te hrvatske književne baštine, posebno starije hrvatske književnosti (osobito dubrovačke), od strane kulturnih i drugih institucija Republike Srbije.
- Priznati agresiju na Hrvatsku, prvenstveno plaćanjem štete počinjene u pohodu na Hrvatsku, osobito na kulturnoj baštini, uz vraćanje odnesenog kulturnog blaga, sve u smislu moralne i ekonomske isprike Hrvatima za počinjena zla.
- Odrediti se prema smjernicama iz Glasgowa. Ukazati na proizvodnju litija koja uzrokuje zagađenje kako u proizvodnji, tako i u primjeni u praksi, posebno u tvornicama električnih baterija. Srbija raspolaže s više od 10% svjetskih zaliha litija. Navesti problem TE Kolubara, koja se u pogonu koristi ugljenom.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Zagreb, veljača 2022.